

ЮРІЙ ЗОРЯК

Герой без імени

або

матірне благословенство

ПОВІСТЬ

Зшиток 1.

Ціна зшитка 40 гр.

„П Р О З О П О Е З І Я“
Л Ъ В І В

1936

П О В І С Т Ь

„Герой без імени“

Юрія Зоряка

малює характер українця в віковичній боротьбі
України з Москвою

Повість виходитиме двоаркушевими зшитками
малої 8-ки. Ціна зшитка — 40 гр. без пересилки.

ЖИТТЯ — ЦЕ БОРОТЬБА!

Хочете,

бачити в боротьбі людину залізного харак-
теру?

Хочете,

бачити посвяту вірного сина для Батьків-
щини?

Хочете,

бачити ворожі підступи? —
то замовте складанкою «Дністра» 143.961, дописав-
ши: вкл. 17341, чи для себе, чи для розпродання
чергового зшитка повісти

„Герой без імени“

Опуст для кольпортерів — 20 проц., або за
продавця 5 книжок, 6-та даром.

Спішіться зі замовленням, бо наклад невели-
кий.

Готуйтеся до друку поезія Юлія Зоряка.

Адреса: «ПРОЗОПОЕЗІЯ». Львів, вул. Бляхар-
ська 11. (партер). Конто П. К. О. — «Дністер»
143961 (вкл. 17.341). «Вкл. 17.341» — конечно
дописати.

0610

~~XXXX~~

Юрій Зоряк

Герой без імени

або

матірне благословенство

повість

~~85812~~

~~3/6~~

„П Р О З О П О Е З І Я“
Л Ъ В І В

1936

415/2-9u 15-644

Всі авторські права застерігає автор.

3X6

Привітання

Оце вперше вітаю Тебе, дорогий читачу, наливаючи Тобі чару словесного вина! Не завагайся, випити її. Випий всю, до дна! Розвеселить вино душу Твою, і радісно буде жити Тобі на світі. Заграє вино в жилах Твоєї душі і наповнить міцнотою душевну кров Твою. Розпалить воно в душі Твоїй шляхотні пристрасті. Від цього просякне Тебе шляхотність вищої міри, і будеш Ти подивугідний між людьми в світі. Бо вигляд і зміст надає життю, тільки, пристрасть. Шляхотна ж пристрасть оформлює й узмістовлює життя шляхотне, життя, в якому панує гігієна духа. Після цього вина, тільки, це шляхотне життя Ти полюбиш, і, тільки, таким життям Тобі схочеться жити. Чимбільше його читимеш, тимбільше діставатимеш спрагу. Але діставатимеш спрагу не тілесну, а спрагу духову, спрагу: пізнати глибини життєвого моря. Тобі схочеться, кинутися в його вир і спуститися на його дно, шукати дорогоцінних перел знання. Тобі схочеться, опинитися у його крутіжах і поборотися зі силою життєвої стихії. Впохміллі Тобі схочеться, переконатися, що стихія з Тобою робитиме: чи вона буде з Тобою гратися, крутячи Тебе, як тріску,

у своєму вирі і викидаючи потім наверх, чи, може, відразу вхопить Тебе і понесе в безодню, щоби, вже, ніколи більше не показувати Тебе світові і людям. А ще більше схочеться Тобі, в такому вирі спробувати і своїх сил, протиставляючи розбурханій стихійній силі свої груди і мязи своїх рук. В Тебе буде непереможне бажання до цього. Чому? — спитаєш. А тому, що до цього пожеє Тебе вино. Душу Твою воно наповнить непереможним гоном, стати проти стихії, а мязи тіла зміцнить і наповнить нестримною силою. Після вина впохміллі Ти пізнаєш, Ти Відчуєш, Ти переживеш: скільки щастя, скільки краси і скільки незамінного задоволення несе змагання зі стихією. Та стихії бувають різні. Ось одна стихія:

Безкрає море, — ясноблакитне небо і — палюче сонце. Цілий день ллє воно своє воґнисте проміння в море і наповняє його мертвою тихою силою. Море — просякнуте й наповнене вщерть. Але тиха мертва сила ділає далі. Невидимими й незловними пилинами витискає вона море, — виганяє його з його родинних володінь. Неначе сама хотіла б зайняти їх і споїти своєю кровю зі собою. Виганяє його, гень-гень, під ясну блакить, під палюче сонце, — виганяє його в безвість, там шукати для себе місця. Чи для вигнанця там буде місце, — їй байдужисінько.

І мільйони пилин сила жене. Вона їх хоче гнати. Пилини їй піддаються. Але прийшла найвища точка. Пилини зупинились і далі не йдуть, не зважаючи на силу, що тиснула їх спідсподу. Не хотять іти в безвість. Кров заграла в їх жилах, і вони затужили за рідними володіннями та за своєю ріднею. Передні непорушно стоять, а задні на-

пливають щораз більше і всі скупчуються в масу чорної непроглядної хмари. І чорна маса почав рухатися, тримаючися одного напрямку. Рух маси прискорюється поминутно і незабаром розвивається в шалений рух. А маса летить розгнзуданим буревієм, закручуючи й завиваючи в себе все те, що зустрінеється їй подорожі. Куди ж ця маса так скаженно летить? Може — в безвість? Ні! — вона зненавиділа безвість. Що її так буревієм жене? — чия воля? Може — воля мертвої тихої сили? Ні! — вона спротивилася цій волі. А жене цю масу, її власна воля, що каже їй, шукати своїх володінь і своєї рідні. І маса її шукає зі скаженною розпуюю.

А що робиться в її володіннях, що їх, вона шукає? Там відчули ту хвилину, коли маса — їх рідня, гнана мертвою силою у безвість, спротивилася волі мертвої сили. Там відчули, що мертва сила заломалася в своїх наказах і виступили проти неї в своїх володіннях. Цей виступ став найжахливішим прокляттям для мертвої сили: він спричинив їй смертельну поразку. Треба було подивляти завзятість і гнів тих, що їх мертва сила сміла порушити в їх володіннях. Гнівом вибухають у володіннях, — і гнівом вибухають, вигнані з них. Ці скаженно хотять вернутися назад у володіння, а там починає кипіти:

Тихо спідсподу, де мертва сила найбільше проявляла свою волю, починає відрухово здригати маса моря. Це була та найвища точка, коли заломалася воля мертвої сили, а почала, діяти в своїх володіннях, воля морської маси. Своім судорожним здригуванням маса моря, неначе, хотіла виштовхати мертву силу зі своїх володінь. Здригування щораз скоріше, щораз сильніше спідсподу пере-

даються наверх, і безкрає море заворушилося на цілій своїй безмежній поверхні:

— Хто посмів нарушити мій віковичний спокій і мою гробову мовчанку?! —

Рухи усилиються. Море на поверхні збирається в ланцюжки. Ланцюжки пруться по поверхні, лопотючи і шалено підскакуючи, немов би з поверхні моря щось забирали і блискавичним рухом підштовхували вгору. Ланцюжки перемінюються у вали, що простягнувшись від краю до краю моря, один за другим біжать і підганяють один другого. Вони піняться зілоти і рухами пімсти так, як перед тим ланцюжки, щось, усе, підштовхують угору. Вали перемінюються в справжні гори. На безкрайому морі гори одна за одною повзуть. Одна натискає на другу. Як — безкрає море, так всі вони трясуться зілоти а злоти ригають їдливою піною. Вони кидають її масою на всі боки, немов би труїли нею якусь таємну силу, якусь примару, що загрожувала їхньому існуванню. І всі ці розлючені гори своїми пинявими верхами страхитливо виштовхували щось угору, хоч над морем нічого не було видно. Тільки бачили очі там у масі, що мерехтіла біливом, розгукані сили природи, що поборювали себе взаємно.

Що ж море так випирало зі себе? — спитаєш мене, дорогий читачу. Скажу Тобі. Море випирало так зі себе оту мертву тиху силу, що почала, втискатися у володіння моря, і хотіла, вигнати його в безвість. Але, як бачиш, море, замість того, щоб самому йти в безвість, почало, помалу виштовхувати зі своїх володінь її саму — оту мертву тиху силу. Нічого інакшого не могло із нею зробити. І тепер жене воно її зі всією своєю скаженістю і своєю люттю.

Ти бачиш, дорогий читачу, боротьбу двох сил природи — скаженну боротьбу, боротьбу за панування своєю волею. А тепер услухайся в себе самого: чи Ти не є сила природи, що перевищає ті сили, які тепер — у боротьбі? Чи Ти не маєш такої самої волі, як та, що панує в тих силах? Ти маєш вищу силу й вищу волю. То: чи Ти знесеш те, що інші сили формують життя поза Твою волею тоді, коли Ти є найвища сила з найвищою волею. Ти цього знести не можеш. Тобі вже не «схочеться», а Ти муситимеш, з пекельним гнівом і зі скаженною люттю кинутися в боротьбу тих сил, приборкати їх і запанувати над ними своєї волею. Не — так, може? Та ж воля Твоя найвища за все в природі. Як вона може допустити, щоб поза нею формувалося життя? Кинься!!! Кинься в оскаженіле й розбурхане море!! Кинься в скаженну мертву силу!! Загнуждай їх обох!!! Приборкай їх волю!!!! Накинь їм свою, найвищу!!!

Ух, страшно!... Страшно, кинутися в обійми розгуканої сили й стати її жертвою! Але найвища воля!...

Та не впивайся цим вином: треба Тобі зберігти тверезість духа. Я ж питиму його! Питиму вдень, питиму вночі, питиму безперерви: стану п'яницею словесного вина! Ти ж, мій любий читачу, будь завжди зі мною! Бо Ти — мій найміліший приятель. Ти — найвірніший мій друг. Ти — мій брат. Ти — мій батько. Як горить любов'ю брат до брата, так я горю й горитиму вічно любов'ю до Тебе. Як зєднала любов батька зі сином, так зєднала вона мене з Тобою.

Злюбови поведу я Тебе скрізь. Я покажу й розкажу Тобі все. Це є ціль мого життя. Вона

є для мене свята. Я научу Тебе всього. Я поведу Тебе в нутро землі, і Ти його побачиш і про його розвідаєшся. Тобі, вже, нестрашно буде, кинутися в розбурхане море: ми кинемося вдвох. І попливеш Ти зі мною в холодних і гарячих, тихих і розбурханих хвилях моря на, саме, його дно. Ти заглянеш в найменше його місце в найдальніший його куточок. Ми обійдемо всі володіння моря. Не випиратиме й не гнатиме нас море в безвість, як мертву силу, а навпаки: привітає воно нас, як милих гостей. Воно розкаже нам про свою побіду над мертвою силою, і ми довідаємося про все.

Я дам Тобі крила, й ми полетимо під хмари, — під ті хмари, що спротивилися мертвій силі. Розкажуть і вони нам про все. А далі, полетимо в уєсвіт: під сонце, на місяць, між зорі. Там побачимо все й почуємо все.

Ми обійдемо всі світи у всесвіті. В світі людських душ станемо душами і довідаємося про думки людей. В світі духів станемо духами й довідаємося про їх життя. Довідаємося про духів добрих і злих, — про тих духів, що просякають собою людське тіло. Довідаємося про те, як одні духи осяють людину своїм ясним сяєвом дня, а другі — покривають її страшною тьмою ночі.

Нарешті, поведу я Тебе в людський світ. Покажу Тобі людей: добрих і злих, холодних і гарячих, милосердних і жорстоких, милих і ненавистних. Покажу я Тобі Тебе самого. Покажу правдиво, бо мушу, так показувати. Побачиш Ти себе, як у зеркалі. Побачиш на собі все: свої рухи, свій кожний крок, найменший вираз свого лица і таємне письмо в очах своїх. Ти читатимеш у них, незнані ще Тобі,

думки душі твоєї. Покажу все, що в Тобі є добре й зле, сильне й слабе, гарне й негарне. Ти не нагніваєшся на мене за це, бо я люблю Тебе. Я хочу, щоб Ти був добрим, сильним і гарним. Але не менше я хочу, щоб Ти був, коли треба, лютим звіром. Я хочу, щоб Ти палав пекельною люттю, коли треба спуститися в пекло і знищити там пекельну силу, — знищити її в її ж, таки, володіннях. О, ні! Я не хочу, щоб Ти був тоді добрий. Будь Ти тоді, як лев, що, відчиняючи свою пащу, ревом своїм наводить жахливий страх докруги себе. Будь Ти тоді, як тигр, що шляхотним скоком нападає на все, що йому загрожує, не минаючи й пекла. В пеклі й там, де воно змагає панувати, будь, тільки, такий, а не інакший. Я Тебе так навчаю. І коли здаватиметься Тобі, що це — гріх, так — негодиться, то перед Богом за це я відповідатиму, як Твій учитель. З пекельною люттю і з диявольською злістю руйнуй пекло, а на його місці з Божим гнівом і зі святою пристрастю й ненавістю вирощуй рай. Поки його не виростив, не сій любови докруги себе, бо не зможеш, дійти до мети й закінчити свого діла. Бо великі діла робить і віковічні речі творить тільки ненависть. Влюбіві можна, тільки, користати з цих великих діл і віковічних речей, але робити й творити їх — ні!

Чому в світі — так, а не інакше? — спитаєш мене, дорогий мій. Знаю, що жадоба, пізнати це, не дає Тобі спокою. Але будь терпеливий і привикай, над собою панувати. Про це розкажу Тобі все; не затаю ні одної йоти. Тобі ж треба на це ждати і ждати доти, поки прийде на це свій час і своя хвилина. Бо в світі так є, що на все є своя пора, і все мусить робитися своєчасно. Коли

зробиться щось передчасно, то воно — нетривке а всяка справа, зроблена післячасно, тратить всяке значіння і всяку вартість. Тому треба так побо-рювати в собі нахил до розколупування пупихів рожі, коли вона ще не розцвітає, як і поборювати в собі нахил до відкладання всякої справи на завтра, коли треба зробити її сьогодні.

Любий друже! Може, вже, Ти томишся від на-шої розмови? Може, вже, інше хотіння опанувало Твою душу? Іди! Дай волю своєму хотінню. А ці мої слова нехай упадуть на Твоє серце, зій-дуть там, пишно розцвітуть і принесуть стократ-ний плід. Я же — з Тобою вічно. Нехай вічна буде наша любов, бо треба, щоб я був із Тобою вічно.

Герой без імени

Гляньте на земну кулю, як покрита вона міль-йонами людських істот. Як мурахи на муравель-нику, рухаються й кишать вони на землі. Чи кож-на з цих істот рухається по своєму вподобанню, по своїй волі? Ні! Далеко, ні! А чи кожна з них має свій характер. Так! Скільки на землі людських істот, стільки — характерів. Що — окрема людська істота, чи, просто, людина, то — інший характер. Навіть, поняття «людина» і поняття «характер» так зрослися між собою, що часто можна заміняти одне другим. Правда, що в світі й інші речі мають характер; щонайменше, так кажуть. Я ж сказав би, що вони характеру не мають, а їх можна, лише, схарактеризувати. Через це, власне, сказати не можна: що — річ або явище, то — характер так, як це говоримо ми про людину. Про неї ж сказати

так, уповні, можна. Ще більше: коли ми називаємо людину характером, то в цей мент ми виріжнюємо її зпоміж інших людей і ставимо її на такому місці, де видно її, якраз, як інакшу від інших, окрему людину. Тоді видно на ній її вподобання, її волю, почуття, совість, розум і все те, чим може вона відрізнитися від інших людей.

Характери бувають сильні й слабкі. Слабкі характери мають слабу волю. У сильних же характерів — воля сильна. Чи є в світі скарб, що замінив би людині сильню волю? Так! Є! Але який — той скарб?

Прийшла людина на світ, вкусила солодощів духового життя й побачила високу гору, блиску людської гідності, людської краси, людської слави, й людської сили духа. Якийсь непереможний гін заставляв людину, дивитися безперерви на самий вершок цієї височезної гори. І незабаром воля штовхнула людину, досягти того вершка. Людина рушила під круту гору, здійсмається на неї, що є сили, і їй стає важко. Мало є в світі щасливців, що дуже легко досягають вершка таких гір. Людина не знає: чи вона хоче, досягти вершка гори, чи не хоче цього, а, тільки, так залюбки почала, карабкатися на гору. Чимдалі, тим стає людині, все, тяжче й тяжче, і вона хоче вернутися. Але в цей мент здригається в людині воля, що припишкла в своїй схованій силі. Неначе толоком паровика, почала вона, підштовхувати людину вгору, все, вище й вище. Людина запалюється від жадоби, досягти вершка. Вона відчула, як ніколи, що хоче, досягти його.

І пядями посувалася людина вгору до вершка. Їй ставало, щораз, невимовно тяжче. Ноги стали їй мліти. Під ними почали, обриватися кам'яні

брили і летіти стрімголов уніз. Людина обриваючися, хапалася за виступи і зістраху не могла, упритомнитися. Але не прокляла вона тієї години, коли вирушила, досягти вершка. Воля наказала людині, поблагословити ту годину, надала їй сили та відваги, прогнала від неї нікчемний страх і поперла її всією своєю силою до вершка.

Людина міцним і рішучим кроком наближалася до мети. Досягла вершка, але вжахнулася: шалені вітри, здавалося їй, ось-ось, зірвуть її, і вона полетить стрімголов униз, де була передтим. Людині почала морочитися голова. Їй стало здаватися, що вершок гори хитається, і вона разом із горою, ось-ось, звалиться вниз. Людина не знала, що робити, але непереможно хотіла, затриматися на вершку.

Однаке одного хотіння тепер було мало для цього: щоб затриматися на вершку, треба було, вже, мати силу й уміння. Того, що, може, підсвідомо гнало людину до нього, вона, також, не бачила. Не бачила людина, що вона сяє з вершка блиском слави і сяєвом сили духа. Не бачила вона того, з яким подивом звернені були на неї очі людської маси, що знаходилася внизу. Лише, усвідомлювала людина собі, що перебуває вона в якомусь вищому середовищі, і це перебування вимагає від неї витривалості сили й уміння.

І воля штовхнула людину, шукати витривалості, сили й уміння, затриматися на вершку людської слави; річ — ясна, що шукати в собі самій.

— Тяжко шукати в собі засобів, затриматися на вершку слави. Постійно треба, мати напружене зусилля, думку — при невпинній праці, очі — ніколи не затулювати; а як затулити, то треба через них бачити й дивитися ними довкруги

себе. Треба дивитися добре; особливо — на ту людську масу, що знаходиться внизу. Неможна переочити наймалішого руху, що його викликає в масі моя слава. Треба добре уважати: чи там яке заздрістне око не чигає на мою славу, чи там, часом, не підкопує хто гори, щоб стрімголов полетіти мені вниз. Чи не хоче він, щоб полетів я разом із горою, зі своєю славою, зі своїм блиском і своїм сяєвом? Чи не хоче він, щоб мене супроводили насмішки та образливі вигуки юрби? Чи не хоче він, щоб я, вже, без блиску й сяєва, але, ще, зі силою духа скотився вниз, на, саме дно гнилої маси і став там для неї предметом мерзеної, похитливої насолоди? Як хороботворча істота, намагається він, стягнути мене в своє середовище і почати в моєму духовому організмі свою хоробливоруїнуючу роботу. Він хоче, розкласти силу мого духа, затроюючи її своїми їдливими виділинами. І де все — на очах гнилої маси, що хоче й любить, далі гнити! Ні! Не зможу я, перенести такого пониження, згаблення й унікчення...

О, жах! Що робити: буревії зі всіх боків настирливо стали, напирати на вершок!? Ноги мої хитаються піді мною! Ось-ось, ізвалюся і полечу, вниз!... —

О, недавно славна, людино! Якби ти бачила й відчувала, що блиск твоєї слави, уже, меркне, а сяєво сили твого духа притьмарилося, то ти не жахалася б, а роздиралася б.

— ... Юрба заворушилася й показує на мене пальцями! Її сміхи й вигуки не вмовкають!!! О, прокляття!!!... —

В цю мить людина зрівноважилася й стала на міцних ногах, як укопана. На її лиці пробіг промінь незвичайної поваги й свідомости того, що

ця хвилина є для неї хвилиною життя й смерти. В очах людини можна було бачити зусилля, на щось рішитися. І, вмить, лице людини покрила якась байдужа легковага?

— ...І чого ці буревії зі всіх боків на мене нарилися! Не видержу, — зірвуть мене! Навіжені! Прокляті! Не бушували вони тоді, як мене тут не було! А вершок: неначе його хто найняв, — хитається й хитається; ніби зненавидів мене й хоче, скинути мене зі себе... Вже крутить мене! Голова мені крутиться!! Млосно — мені!!! Г-о-о-ой, ой, ой, — падаю!!!...

Знову якась сила поставила на міцні ноги людину, що, вже чуть-чуть, не впала. Людина щебільше задумалася над тим, що вона — загрожена. Але не могла вже розпізнати — що то є за сила, що її підтримує: середовище, в якому опинилася людина, виснажило її докраю. Не видно було, вже, на лиці людини й сліду зусилля, щось почати й запобігти своєму занепадові.

— ...Ох, химеро моя нещасна: вже хмари збираються над горою! Блискає!! Гремить!!! Що я робитиму тут на цьому шпилі. Окутають мене чорні хмари! Сповис мене гадиною блискавиця й висмокче з мене все життя! Чи на те я прийшла сюди, щоб тут нікчемно вмерти? Сміх і вигуки юрби пронизують мене до костей!... —

Знову сила почала, стукати оглушуючим молотом до свідомости людини, щоб шукала змогу, силу й уміння, зберігти собі життя й затриматися на горі. Перестороги людина, трохи, недочула, а більше всього злегковажила її.

Чорні хмари закрили ясне небо й сонце. Блискавиці з громом, все, частіше простягали до вершка гори свої сичасті відноги; неначе щось прима-

нювало їх туди. Людина зі жаху і страху не могла упритомнитися і, нарешті, злегковаживши все, махнула на все рукою. Не знала вона, що цимсамим віддає себе напоталу зловіщій долі і, вже, стає жертвою розяренної блискавиці. Не знала людина, що від хвилини, коли вона все злегковажила, стрімголов покотиться сама до свого смертельного розпаду. Чогож усе так стається, і чи можна ще відвернути від людини її розпад, що, вже, до людини сам наближається блискавично?...

— ...Г-у-у-х! Що стається зі мною!! Невже блискавична гадь, що так жахливо простягає до мене свої відноги, мене обійме, і я стану її жертвою? Чи, може, її відноги зіпхнуть мене живого вниз на посміховище юрби? Чи, може, грім розібере гору, і я звалюся в пропасть, у безодню, щоб пропасти там без вісти? Г-у-у-ух! Чую, що смерть — близько! Демони смерти простягають до мене свої кістляві лапи! Чорна хмара застиляє мені очі! Через неї прорізаються блискавиці й сягають до мого мозку, до моїх костей! Сила оставила мене, я не можу рухнутися!... Ах, я занедбала, я забула!... Сховатися! Сховатися в печері від блискавиці!!!... Де, де моя во....!!! —

...Г-р-р-р т-р-р-р-а-х!...

...Сталося. Людина впала мертва, почорнівши від грому. Чи треба вже відповідати на те, про що ми перед хвилиною питалися? Так! Треба! Але на одно наше питання, вже, відповіла нам сама подія. Вже, вона сказала нам, чи можна було відвернути від людини її розпад. А чого так сталося — не трудно догадатися:

Три рази пробуджувалися в людині її приспані свідомість і воля. Перша перестерігала людину, що грозить їй небезпека й розпад; друга

спонукувала її, запобігти цьому. Але, вже, зі самого початку, людина злегковажила голоси своїх волі і свідомости, притлумивши цим усю їх силу. Чимдалі, тим ставала людина, все, безвільніша. Воля, утрачуючи через саму людину, свою силу, видобувала силу нову і спонукувала людину до чину. Легковага ж людини розклала її духовий організм настільки, що людина спочатку не могла сприймати спонукувань волі, а потім, уже, й не розпізнавала її голосу. Вона стала цілком безвільна. Зробилася купою живих складників, що були позбавлені найменшого руху. Їм бракувало струї волі, що просякла би їх, як електрика — метал, і надала би їм живої сили руху. Чи могла людина, опинившись у такому, душевному стані, відвернути від себе небезпеку, що несла смерть? Та ж не могла вона зробити найменшого руху!

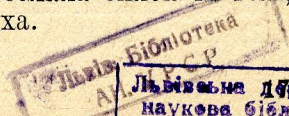
Стояла людина колись на ногах. Пішалася високо славним прекрасним деревом. Красу і славу її подивляв увесь світ. І це все — через те, що людина хотіла красуватися, хотіла рости. Прийшла зловіща хвилина для людини: вона занехала своє хотіння. Це стало для людини смертельною виною. Через свою вину, людина впала з ніг на землю і з живого прекрасного дерева перемінилася в нерухому мертву колоду. Як мертвеччина, вона незабаром почала, тхнути гниллю. І цю колоду, що почала, вже, загниватися, не тільки знищив би грім, але також і всяка інша жива чи мертва сила, спіткавши її на своїй дорозі.

Які же, тепер, земні скарби затримали б людину на вершку її краси, сили й слави? Яке золото не дало б людині бути безвільною? Які дорогоцінності відвернули би від неї її розпад? Які брильянти не дали б людині, славне колись, своє

життя скінчити смертю гнилої колоди? Земних скарбів — таких нема! Натомість є один-єдиний скарб, що — всілі, це все зробити. Але його неможна поставити нарівні зі земними скарбами. Це — скарб духовий. Це — духове золото, що дає людині змогу, творити з неможливого можливе. Це — духовий брильянт, що прикрашує людину блиском слави. Але прикрашує доти, поки він — у короні на голові. Яке сяєво слави сяє від лица людини, коли цей брильянт — у неї в короні на голові, така тьма упадку, покриває лице людини, коли брильянт опинюється в неї під ногами. Цей неземний скарб — це людська воля.

Вона, єдина, підносить людину на недсяжні шпиль слави. Тільки, вона одна вірно збереже людині її честь і гідність. Ні! Не дасть вона людині, впасти й стати гнилою колодою. Не дасть вона людині, скотиться на дно гнилої маси до значіння раба, а гордо носитиме її високо, як того, що панує. Воля научить людину панувати. Воля научить людину, наказувати так, як навчає її, виконувати накази, що їх вона сама дає людині. Сильна воля є для людини тим, що виносить її на шпиль життя людей, які наказують, панують і володіють.

Хто хоче, жити цим життям, тому треба, слідити за кожним кроком і за найменшим рухом людей сильної волі. Хто хоче, творити діла так, як творять їх люди сильної волі, тому треба, продертися в гущавину їх душі й довідатися про ту силу, що надає рух цим людям. Хто хоче, вражати інших блиском слави, яка окружає людей сильної волі, тому треба, злитися з ними душею й духом, щоби його воля просякла силою їх волі, а його дух — силою їх духа.

Через те треба, виучувати життя людей сильної волі, вже, з того моменту, коли воля почала, в них діяти і стало видно, що в цих людей — воля сильна. Треба, мандрувати в минуле таких людей, аж, до самої їх колиски й пильно просліджувати формування їх світогляду. Треба, виявити й точно прослідити вплив зовнішніх явищ на це формування. А потім треба, не спускати з очей таких людей, аж, до самої їх смерті. В початках не треба, зважати на те, чи ці люди великі чи малі, знані чи незнані. Це все — нате, щоби мати повний образ життя їх волі.

Для цього треба: говорити про таких людей, оповідати про їх учинки, малювати їх життя, не поминаючи найменших його дрібниць. Образи життя цих людей треба, безперестання передавати з покоління в покоління в їх Великій Родині — в тій Родині, якої є вони рідними дітьми. Треба, щоб образи їх славного життя надхнули безсмертною силою їх волі й духа рідну Велику Родину їх. Бо їй треба, бути безсмертною!

* * *

Був травневий прекрасний день. Надворі погода полонила людську душу, вливаючи в неї весінню животворчу силу. Щедро сонце поливало землю теплотою свого проміння. Оживляюча сила проміння просякала в найменшу клітину всякої живої істоти й побуджувала весь живий світ до нового життя. Він увесь жив, радів і сміявся вобличчю ясного весняного сонця. Він хотів жити. Він ізненавидів примару смерті, якою його покрила була зима. Радіючи, сміючися й співаючи, весь світ гнав від себе цю примару в царство смерті.

Він співав про свою перемогу над нею, а пісня слави неслася в, освітлену мерехтінням, блакить під саме сонце. Вона чарувала сонце, просякаючи всі його клітини до самого його серця. Сонце м'ягло від чар пісні світа і, вкінці, розлилося в ній. Розливаючися, не могло воно, вже, вдержати в собі своєї оживляючої сили! Полилася, вже, вона з нього щедрою зливою на світ, що сміявся й співав, усе, сильніше й сильніше. Зливало сонце свою силу, вже, безвільно. Цього воно, вже, не хотіло, а хотіла цього, вже, воля пісні світа. І незабаром увесь світ став, купатися в оживляючій силі сонця. Він купався, сміявся й співав. А його пісня безперестання хотіла, щоб сонце лило на нього безперестання свою оживляючу силу. Сонце лило її, а вона наповняла усю природу весняним морем. Потавало в ньому й виринало, з нього все: скелясті гори, чорні й таємничі діброви, зелені степи, барвисті луки та сади, що вбрані були в пишні білорожеві шати.

Потавала в весняному морі й убога хатина вдовиці Віри Зубихи. Її «старенький» Олекса Зуб ізгинув у розквіті свого життя в бою з монгольським ворогом-наїзником, залишаючи по собі сина Василя. Василь був тоді, ще, маленький. Не міг і не вмів, любитися своїм батьком. Були хвилини, коли Василь, тільки, реготав залягаючися, як тато пестив його й лоскотав, пригортаючи до свого батьківського серця. Та батькові прийшлося, недовго любитися сином. Батько залишив його, віддаючи себе на вівтар батьківщини, що була однакова для батька й сина.

І Василь залишився навіки без батька. Навіки віддалилися від нього тепло, чарівні, солодощі, упокоючі обняття батьківської любови. Він не за-

знав їх святого кохання; він не відчув їх теплого проміння, що осяювало б синівське лице батьківським світлим сяєвом; не прийшлося йому, сидіти осяяному на батьківському лоні й напиватися молодим вином батьківського слова й духа. Тільки матір безперестання розказувала Васьові, як він став підростати, що батько віддавав йому, всю свою душу, — крепко так його любив.

Ці слова матері просякли Васьову душу, настільки, що він злився з особою свого батька нерозривно. Чимдалі, тимбільше стала проявлятися в дитини Василя непереможна любов до покійного батька. Йому здавалося, що батько не вмер, а десь відлучився з родини натиждень, намісяць.

— Мамо, — з незвичайним замисленням звернувся Васьо одинраз до матері. — Чи Ви не знаєте, чого так довго тато не вертаються? —

Чула це сусідка й приятелька Віри Надія, що прийшла, її відвідати.

— Ото, чуєш!? — тихцем промовила Віра, обертаючись до Надії. — Не може забути батька. Цілими днями й ночами про його думає. Висох від думки. Чимдалі, тимчастіше говорить, усе, про батька. Не вірить, що його нема, що його, вже, не побачить і не хоче, навіть, цього знати. Заставляє мене, розказувати про батька; хотів би, щоб я говорила йому, про батька день і ніч. Надів! Серце моє розколюється, як він починає говорити про Олексу. Душа моя розривається від його слів. Не знесу я цього. Якими словами я відкажу йому? І чи зможуть вимовити їх уста мої. Скажи, скажи, сестро, йому щонебудь. Він уже бачить сльози в моїх очах. Повніють і його очі. Як знесу я це і як це видержу?!!! —

І від сліз Віра не могла і дивитися, і говорити.

— Васю, нащо — тобі тато, — запитала Надія, що звав її Василь дядинкою.

— Я хочу, побачити тата, дядинко. Я ж так довго їх не бачив. Тато десь пішли і так довго не вертаються. Чого їх так довго немає? Може тато, вже, ніколи не прийдуть? Чого ж би так мама плакали? Може я, вже, н-н-і-ї-коли т-т-т-а-та н-н-е поб-а-а-а-а... —

Не міг, договорити семилітній хлопчина. З його молоденького рум'яного личка блискучими перлами посипалися сльози.

— Не плач, не плач, мій сину, — потішала Василія його дядинка, йдучи до нього. — Не плач! Оченьки тобі болітимуть. Якби ти бачив — які червоні стали. Сядь отут коло мене! Я тебе приголублю... Ой, мої щоченьки милі! ...Ти хочеш! побачити татка, хочеш?!... Мій синочку любій!... ..Твого татка нема. Ти його не побач... —

Далі неможна, вже, було чути Надіїних слів. Їх заглушила Віра, вибухнувши звуками страшного плачу. Вона не плакала, а ревла. І рев її переставав, уже, бути подібний до людського плачу. Він став, уже, подібний до реву лютого звіра з роздзявленою пащею. Звуки Віриного звірячого плачу сліз не витискали. Ці звуки різали свідомість жахливим почуттям пімсти. Вони запалювали душу огнем ненависти і наповнювали її якоюсь зловіщою силою, що, здавалося, ось-ось, попре людину блискавично на свого ворога. І здавалося, що силі цих звуків ніщо не могло б юпертися.

Але, вмиль, звуки гостро обірвалися. В очах Віри засяяла тінь гордої поваги, і вона підійшла до Василя:

— Сину! Від цієї хвилини ти мусиш знати все! Ти огненною синівською любов'ю любиш свого батька. Ти день і ніч про його думаєш. Ти ночей не досипляєш, а хочеш його бачити. Си-и-и-ину мій, його немає! І ти його не побачиш! Отут на твоїй землі твого найлюбішого батька забив ворог із півночі москаль.

Благословлю тебе, дитину, люто пімстити батькову кров! Ти пійдеш на свого відвічного ворога, убивника твоєї родинної крові, в його землю! І там, на його землі, напешся його крові! Ти питимеш її досхочу! Питимеш, поки не оп'янієш ворожою кров'ю! Впохміллі засмієшся над трупом монгольського ворога! Світові же співатимеш про свою славу, а Богові дякуватимеш за свою перемогу.

Ти пійдеш!

Нехай не спинить твого кроку

Ні град, ні заметіль, ні буря!

Нехай не застрашить тебе

Північний лютий холод!

Сильною ногою сніги північні ти зворушиш

І засиплеш ними їх монгола!

Від руки твоєї кров його не зійде

Увіки зі снігів його північних!

Вічно червонітиме вона на них!

І світові сама казатиме довіку,

Як згинула від рук твоїх!

І перед світом прокляне вона з могили

Хвилину тую на землі, коли нога твоя переможна

В холодні сніги монгольської півночі вступить!

І мертва кров монгольська прокляне
Твої, засмалені півднем, руки,
Що адське колесо її чортячого наїзду,
Як голову з вязей, донизу скрутують!

Але сміятимешся ти з її прокляття,
Бо дьявольське колесо її хижацького життя.
Лежатиме в ногах твоїх!
Сміятимешся, ти, бо вони, сильні
Стануть на землі могильній
Де гнитиме всподу монгольська ворожа кров.
Ти станеш, втопчеш, затратуєш
Кров диявольську в могилі!!!
І не чути від неї буде
Й прокльонів — не прокляття хвилі!
І про монгольську кров ізгине
Всякий голос в Божім світі,
Бо твоя нога заставить
Її, в її ж могилі гідко гнити.

Степів ногами відійдеш
Від моря чорного із півдня
І паном гордо ти пройдеш
До моря білого на північ!
І подивлятиме весь світ
Твій, благословенний мною, герць побіди!
Хвалитиме, завязку, що зірвеш з очей
Відвічну ти сліпій своїй Феміді!

Ти трона царського глибоко
Вкопаєш на межі півдня й півночі!
І на береги обох морей
Твої дивитимуться очі!
Й поклоняться тобі усі земні народи
До стіп залізного твого трону,
Коли в південної акордах оди
Твоє чоло вінчатиме півдня корона!

Ти пійдеш, виллєш, затратуєш
Монгольську ворожу кро-о-о...!!!! —

— Ой, Боже! Що з нею робиться?! Вона червоніє! Падає! Віро! Віро!... Бах!... Ой, тошно — мені! —

— Ой, моя маму-у-у...у-унечко-о-о...!

— Ой, Боже мій милосердний!... Цить, цить Васю не плач! Я!... Я зара!... Що ж мені тепер робити?! Побігти до Насті! Ой, ходи хутчій, Васю! Побудеш у нас, а я побіжу до Насті! —

Василь лементуючи підбігав до своєї матері, що лежала мертва на долівці, й відходив від неї. Надія підбігла до його й хотіла, взяти його за руку. Але Василь не давав руки й відвертався від Надії — не хотів, іти з хати. Надія побігла сама.

Треба було зжитися з цим семилітним хлопчиною, щоб відчутти його розпуку й біль його душі, яка тількищо почала розцвітатися. Одначе то-ни його лементу, і без того, наповнювали людську душу якоюсь середовиною, що намагалася, знут-ра роздирати її. Ці тони, неначе джерела, били середовиною з душі хлопчини і пливли бурливо в таку же саму людську душу. Вони не могли пли-сти кудись інде. Середовина міняла тільки місце в своєму середовищі. Але незабаром вона стала незвичайною: вийшла поза своє середовище. І здавалося, що цілий світ наповнюється середо-виною роздираючого болю, жахливої розпуки і тем-ної безнадійности з душі семилітного хлопчини. Здавалося, що світ, уже, повен цієї середовини. Падає тоді Васю до мертвого лица матері:

—Моя маму-у-у-уню мила, рідна!

Чи чуєш плач мій семилітний!?

Чи чуєш, як словечка я до тебе мовлю!?

Чи чуєш рученьку синівську
На матірнім своїм лиці!?
Чи чуєш огненні мої уста
На своїх устах холодних!?
Невже дитячая моя сльоза пекуча
Лиця твого, маму-у-у...у-у-уню, не запалить!!?
Невже душі моєї крик дитинний
Матірних очей твоїх увік не збудить!!?
Невже, єдина, кинеш ти мене самого,
І про мене, сироту малу, забудуть!!?...
Ой, ма-а-а...а-амо, ма-а...а-амо, ма-а-амо, мамо!!
...Якби, хоч, зрозумів одне словечко я,
Як щено ти мене благословила!
Ох, защо, матінко моя,
Вітання шле тобі могила!?
Чого, маму-у-у-у...у-у-унечко єдиня,
Кличе смерть тебе угости!?
Чи того, щоб в злу годину
Змити їй пожовклі кости!?
Чому, кохана, моя єдина,
Про та-а-ата не договорила!?
Чого зловіщя хвилина
Устоньки твої стулила!?
Ой, та-а-а...а-а-ату мій, де ти пійшов!!!?...
Маму-у-у-у...у-у-унечко моя, куди йдеш!!!?

Надія й Настя вбігають у сіни. Підбігають до хатніх дверей. До їх ушей доносилося роздираюче ляментування семилітнього Василя.

— Ой, тошно — мені! Що то за дитина так глосить несвоїм голосом, — крикнула Настя.

— Ой, моя голубонько! То — її Василь. Йому, щено, сім літ. Що воно, нещастне робитиме? Хто його, бідне, приголубить? Вона ж не має ані душі свого роду!... Ой, що з нею зробилося,

що з нею сталося!? — побивалася Надія, біжучи й відчиняючи двері.

Надія й Настя вбігли в хату. Але відразу остовпіли від того, що побачили. Вони довго не могли упритомнитися, не знаючи, що почати. Їм у вічі й уші різався образ, що викликував у них: і жах з несамовитістю, і розпuku, і душевний біль, і любов — усе разом. В цю хвилину Надія й Настя, неначе, відірвалися від світа своєї сірої буденщини й опинилися в, цілком, іншому, ще незнайомому для них, новому світі. Вони опинилися в тому світі, де з пилом землі зрівнюється все: і блискуче золото, і сяючі брильянти, і дорогоцінні перли. Вони опинилися в світі надхнення, в світі почуття, в світі переживань. Цей світ почав, творитися в хаті Віри від тієї хвилини, як вона впала мертва. А дійшов він до найвищого ступня свого розвитку в хвилину, коли семилітній син припадав до своєї мертвої матері, а Надія й Настя вбігали в хату.

На долівці, простягнувшись, як висока збита тополя, лежала Віра. Її лице набрякло мертвою кровю. Воно виглядало, як налите якоюсь темносинньою середовиною, що викликала в почуттю жахливу відразу. Уста Віри не були вже устами. На їх місці можна було бачити тепер, лише, дві вузькі, продовгуваті плями чорносиннявої фарби. Але й ці, дві мертві плями, здавалося, силувалися з лютою ненавистю, проклясти когось. Здавалося, що з цих двох мертвих плям зробляться, вмиль, живі уста, відкриються й виголосять пекельний заповіт пімсти. На місці Віриних очей можна було бачити, як чорняві вії спустилися додола, неначе отінювали якусь таємницю мерця. Здава-

лося, що ця таємниця, ось-ось, вирветься зпід вії Віри і все розкаже про її смерть. Але, тільки, — здавалося: таємниця і далі оставалася під віями мерця, відніючися зпід них двома, притьмареними ненавистю, плямами. Розпетлехане чорне волосся Віри окутувало повне, синняве, її мертве лице.

Хвилина — передтим: лице Віри було живе. Рожеві румянці веселкою грали на повних його щоках. Очі живим світлом опромінювали все: і повні щоки, і рожеві румянці, і веселку, що вигравала й виспівувала на румянцях. Тоді лице Віри було ясним образом життя. Чи тоді волосся Віри могло, її лице — окутувати? — Ні! Воно не могло, цього робити. Як образа життя, що саяв Божим світлом, волосся своїм пушистим чорнявим сріблом тоді його вінчало. Тепер лице Віри зробилося темним образом смерти. Тепер його окутують чорні ковтуни. Важко відчутти жахливість цього образа смерти, не здригнувшись. Жива душа відвертається від його подиху. Вона затроюється цим подихом. Дурман смертельного подиху притьмарює думку живої душі. Туман смертельної примари застеляє перед очима живої душі дорогу життя. Жива душа, окутана цим туманом, зупиняється на ній. Вона не знає, куди йти. На неї почав находити страх, що вона згубить свою життєву дорогу. Цей страх усилюється в живій душі вміру того, як перед очима її туман смерти стає, щораз, густіший. Йй, уже, здається, що вона ніколи не вийде з цього туману. Перед очима живої душі, — тільки, один туман. Але вона, немов, бачить, що через нього протискається смерть, наближається до неї — живої душі і чигає на неї. Живій душі здається, що вона — жива душа зараз розпливеться в цьому тумані і зникне зі світа. Вона силується,

вирватися зі смертельного туману, розігнати його кругом себе, щоб ізникла з її очей примара смерті.

А — погляд образу смерті? Він наводить жах на живу душу. Він пронизує всі її клітини, наповняючи їх своєю смертельною середовиною. Своїм зором намагається він, закрити очі живій душі, закрити їх навіки. Образ смерті хоче, щоб лице живої душі перемінилося з образу життя в другого образу смерті — його брата. Своїм зором намагається він, робити це доти, поки жива душа — перед ним і поки він може, на неї дивитися. То: треба живій душі, втікати від його очей!? Чому ж вона не втікає від них. Чого ж жива душа, здається, ще сильніше дивиться в очі образів смерті, ніж він — їй. О, вона знає, чого дивиться й — куди дивиться: там щено сяяли сяєвом очі образу життя. Того жива душа туди дивиться! Вона не може, відірвати своїх очей з того місця. Не на образу смерті вона дивиться: цей образ — смерть живої душі. А шукає вона в ньому образу життя, що його на тому самому місці щено бачила, на нього дивилася, ним любила й ним тішилася. Шукає жива душа в образі смерті того, що було найдорожче для неї на світі. Знає вона, що не бачить того, що було для неї все на світі, — не бачить своєї любови. Але, чи може жива душа, повірити, що, вже, увіки не побачити своєї любови; чи може вона згодитися зтим, що, вже, втратила її навіки? Вона цього й знати не хоче. Як голубка плаче за своїм милим, що його забив сокіл, так плаче жива душа за своєю любовю — образом життя, що його забирає зі світа смерть.

Не хотів, також, і знати семилітній Васьо, що навіки втрачена для нього єдина в світі його

любов — його матір. Він не міг і не хотів вірити, що, вже, не побачить увіки лица своєї матері, як ясного образу життя, який осяював би його своєю любовю. Васьо припав до мертвого лица матері — не відривався від нього. Безсильне було проти душі його все: і смертельний туман, і примара смерти, і дурман смертельного подиху, і погляд образу смерти. Припадав Васьо до образу смерти, як ніяка, ще, жива душа. Він не боявся його погляду. Він нахилився до, самих, його очей і дивився в них безперестання. Васьо хотів, своїми очима закрити очі образів смерти, а відкрити очі образів життя. Він хотів, відкрити очі матірньому образів життя. Але очі не відкривалися, — матірнього образу життя не було. Васьо припадав до образу смерти. Шукав у ньому образу життя. Васьо кричав. Хотів, його прикликати, але образ життя не являвся.

І Васьо довго кричав; довго дивився в лице мертвої матері, припавши до нього. Він виглядав у ньому матірнього образу життя. Але бачив Васьо там, лише, матірнього образу смерти.

Видовище, що створилося в хаті, з криком Василя навело на Надію й Настю, які вбігли в хату, страх і розгубленість. Вбігши в хату, вони остовпіли. Думка в них розгубилася. Голів своїх вони не стали чути. Вони були приголомшені видовищем і криком Василя. Вони стояли коло дверей, не рухаючися й непритомно втюпили свої очі в мерця й Василя, що припадав до нього. Й, аж, тоді, коли Василь утомився, і крик його став слабнути, відчули Надія й Настя усю жахливість видовища. Ясність почала, думками наповнювати їх свідомість. Їх, очі, неначе, відкрилися на

несамовиту картину. Здавалося, що вони бачили не одну картину, а цілий світ жахливості й розпуки. В їх свідомість гадюками повзти почали думки, про наслідки цієї страшної події. Гадючі думки малювали в уяві Надії й Насті ту злющу долю, яка колючими тернами застеле шлях перед дитиною Василям. Їх свідомість різала доля дитини Василя без батька й без матері.

Надію перенесла думка нахвилину назад і стала, малювати перед нею все те, що робилося в хаті передтим, як Віра мала, впасти мертва. Думка малювала минулу, хвилину, яскраво в очах Надії, закриваючи перед нею хвилину теперішню. Тепер, уже, не бачила Надія ані мерця, ані Василя колько нього, ані Насті. Перед її очима стояла Віра повна, червона, налита, з розпетляним волоссям. Надії здавалося, що Віра промовляє до неї огненними словами так, як передхвилюю промовляла до свого сина Василя. Здавалося, що Надія відчуває, як її слух розрізує меч Віриних слів; здавалося, що вона чує їх огонь у своєму серці. Надії здавалося, що страшні очі Віри, які, так, на Надію дивляться, вмиють, пожеруть її. Надії здавалося, що Віра очей із неї не спускає, кричить до неї, все, сильніше й сильніше і, почав до неї зближатися. Надія чує Вірині кроки. Її охоплює страх. Вона відступає назад. Надії вже здається, що Віра хоче, накинутися на неї, — хоче, щоб вона, тож, впала мертва...

...От-от, Віра з криком і розтопіреними пальцями накинеться на Надію... От-от, Надія впаде мертва...

— ...Ой-ой-ой!...—

— Що з тобою Надіє? — тихим і зляканим голосом спитала Настя.

Надія не могла, вимовити ані слова. На голос Насті вона, тільки, махнула мляво рукою. Але в хвилині викрику Надії їй, неначе, відкрилися очі. Вона, вже, бачила на долівці тусаму мертву Віру, і тогосамого Василя, що припав до мерця і не здужав, уже, плакати, і всю тусаму кімнату понуру, й сумну від мертвого гостя.

Нарешті, Віра упритомнилася. Їй кинувся в очі Василь, що малими білими ручками обнявши мертвої матері, припав до її лиця і, ледве, випускав зі своїх уст хрипливі й тихі тони жалю, розпуки й болю. Надія підійшла до мерця і стала підіймати з нього Василя. Він, ледве, ворухив устами. Він змучився докраю. Сили залишили його, і не міг він, уже, зробити по своїй волі й найменшого руху. Василь, уже, не міг, не віддати себе в повне розпорядження Надії. Вона, піднявши Василя, занесла й положила його на ліжку. Як Надія здіймала Василя, то він, семилітній, уже, останньо віддавав своїй матері все те, що міг віддати. Але він не хотів, знати, що він віддає все, що може, матері мертвій. Своїй мертвій матері так, як живій матірній душі напрощання, семилітній Васьо віддавав усе: і свої дитячі сльози, і теплоту свого дитинного серця, і свій семилітній голос, — віддавав усі свої сили.

Василь лежав на ліжку нерухомо. Не було чути, навіть, його віддиху. В хаті запанувала мертва тиша, що наповняла душу смертельним духом. Надія верталася від ліжка, перериваючи тишу своїми кроками. Її лице, покрите блідою тінню, несло на собі сліди страху, а її очі силувалися, розгадати якусь таємничу загадку.

— Чого ти так крикнула, Надіє!? Що з тобою робилося!? — спитала Настя, дивлячися на Надію.

— Ой, моя голубонько, — дрижачим голосом стала говорити Надія. — Якби ти знала: що перед моїми очима щено було!? Тож, вона жива щено перед мною стояла. Витріщила на мене, вельми, страшні очі. Наставила на мене розтопірені пазюри і, вже, бігла до мене. Якби я не крикнула, то, напевне, була б вона вхопила мене й задушила б. —

— Про кого, то, ти говориш? — страхітливо перебила Настя.

— Та, про її ж — про віру, що онде лежить на долівці. —

— Що ти кажеш!? Ти її бачила!? —

— Щоб я з цього місця не оступилася, що бачила. —

— Свят, свят, свят!... Господ — із нами, — християчися промовила Настя. — Ти, майбуть, подумала щось лихе про неї!? —

— Їйбогу, Настуню, нічого, не думала! Нехай мене Бог скарає!... Я сама не знаю, що, то, сталося. Мені — ще й тепер, чогось, страшно. Де — її громниця: Треба було б засвітити? На покуті її не видно. Може вона, — денебудь, за об-
разами. Я хутенько пошукаю. —

І Надія стала, за образами шукати громницю. Настя підійшла до мерця і стала, до нього придивлятися. Дивлячися на мертве лице, вона злякалася і хотіла щось казати. Але їй перебила Надія:

— Є, Настуню, громниця! Засвітимо святе світло і зговоримо молитву. Нехай хата наповниться святим світлом і святим духом. Нехай душі буде,

Хвилини прози

Найперше, як син Української Нації, живу для України, а потім, як людина, живу для людства.

Один критик сказав письменникові, що останньому писати забороняє природа. Але не може бути нічого найсмішнішого, як те, що чуємо від критика. Бо природа забороняє, письменникові писати, тільки, в тій хвилині, коли відбирає від нього життя.

Якби редактори і критики: перші — при вибиранні творів до друку, а другі — при оцінці творів, брали під увагу, тільки, вартість їх, то цим самим створили б вони кругом себе таке середовище, в якому не могли би прожити й хвилини.

Не те — важне, чи письменник пише гарно, а важне те, про що він пише й хто — він, сам.

Один раз критик запитав письменника:

— Чого Ви пишете «під псевдонімом»? —

Письменник відповів критикові:

— Я не пишу ані «під псевдонімом», ані «над всевдонімом», а вживаю псевдоніма. Роблю ж це того, що в природі є можливість, вживати псевдоніми. —

Ніодна душа не сміє просякнутися в мою стихію і в мою атмосферу. З мого світа мені треба, бачити всі світи і все те, що живе в них, мого ж світа й мене не сміє ніхто побачити.

(352)
0,96 коп (1986г)

12
Л 2304

**У
ВИДАННЯХ „Прозопоезії“**

нарід Української Нації побачить і знайде:

в оповіданнях —

картини героїського життя синів Батьківщини,

в повістях —

камянисті й тернисті шляхи до визволення нації і — тих, що прямують по камінні й продираються через терен,

в романах —

усе життя з його боротьбою, проваллями, нетрями й пущами і — володарів боротьби, крутіжів, провалля, нетрів і пущей,

в поетичних творах —

красу, славу й силу нації і — життєтворче питво для її душі й духа.

PA 2304 y